

ЧАСОПИС РУССКІЙ ПРАВОСЛАВНЫЙ ВЪСТНИКЪ 1921-1922

Кандидат історичних наук, Юрій ДАНИЛЕЦЬ, PhD.,

кафедра історії України Ужгородського національного університету
директор богословсько-історичного науково-дослідного центру ім.
архімандрита Василя (Проніна) Мукачівської єпархії УПЦ,

Православ'я на територію сучасного Закарпаття прийшло ще в часи Кирила та Мефодія та його учнів. Загально відома діяльність Грушівського, Мукачівського та Угольського монастирів, які були джерелом освіти та, за припущенням деяких вчених, місцем книгодрукування. Після запровадження Ужгородської унії 1646 р. православ'я зберігалось у східній частині регіону, на Мараморощині. До лику святих румунської православної церкви в 2003 р. причислено єпископа Марамороського та екзарха Константинопольського патріарха Йосифа (Стойку) (1690-1711)¹. Після смерті єпископа Досифея Федоровича Угольського влада не дозволила обирати нового ієрарха. Відродження православ'я почалося наприкінці ХІХ на поч. ХХ ст. Щоб не допустити поширення «старої» віри угорський режим організував три судові процеси проти православних вірників сіл Бехерово, Іза, Великі Лучки і т.д.²

¹Див. Мониц О., дякон. Діяльність мараморошського святителя Йосифа (Стойки) // Международный исторический журнал «Русин». – Кишинев. – 2008. – №3-4. – С. 141-146;

Sfântul Ierarh Iosif Mărturisitorul din Maramureș // [http://www.sarbatori-crestine.ro/vietile-](http://www.sarbatori-crestine.ro/vietile-sfintilor/sfinti-romani/sfantul-ierarh-iosif-marturisitorul-din-maramures-24-aprilie/)

[sfintilor/sfinti-romani/sfantul-ierarh-iosif-marturisitorul-din-maramures-24-aprilie/](http://www.sarbatori-crestine.ro/vietile-sfintilor/sfinti-romani/sfantul-ierarh-iosif-marturisitorul-din-maramures-24-aprilie/)

²Про процеси див.:Данилець Ю. Хід судового процесу проти православних у Мараморош-Сиготі в 1913-1914 рр. // Церква-наука-суспільство: питання взаємодії. На пошану київського митрополита Євгенія (Болховітінова). Матеріали Одинадцяті Міжнародної наукової конференції (29-31 травня 2013 р.). – К., 2013. – С. 139-141; Його ж. Антиправославні Мараморош-Сиготські судові процеси на сторінках Санкт-Петербурзьких «Церковних Ведомостей» // Наукові записки Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені

Після включення Закарпаття до складу Чехословаччини під назвою Підкарпатська Русь, православна церква отримує визнання держави. Православні вірники почали створювати церковні громади, засновувати монастирі та братства. 19 серпня 1921 р. в с. Іза (нині Хустського району Закарпатської області) відбувся Перший з'їзд православного духовенства та мирян. Учасники зборів обрали своїм єпископом владика Нішського Досифея (Васіча), причисленого до лику святих Сербською православною церквою (СПЦ) в 2000 р.³. Таким чином, православні громади увійшли до складу СПЦ, що проводила місіонерську роботу й на території «клаптикової монархії» «Австро-Угорщини».

Серед усього іншого, що вирішувалося на Першому соборі Карпаторуської церкви, було й завдання організувати видання офіційного періодичного органу. Цим органом стала газета «Русский Православный Вѣстникъ». Перше число газети вийшло 9 вересня (27 серпня с. ст.) 1921 р. У 1921 р. вийшло 17 номерів, у 1922 р. 20 номерів. Формат 29 X 38 см (1921 №1-12), 27 X 38 см (1921 №13-17, 1922). Відповідальними редакторами газети були І.М. Мондич та з 17 березня 1923 р. – К.Ю. Прокоп – учасник Другого Мараморош-Сиготського процесу 1913-1914 рр., депутат парламенту Чехословаччини. Нещодавно нами було встановлено, що головним редактор часопису був в'язень

архімандрита Василя (Проніна). – 2013. – №2. – С. 19-24; Переслідування русинів за віру в Австро-Угорщині напередодні Першої світової війни (до 100-річчя другого Мараморош-Сиготського процесу 1913-1914 рр.) // Международный исторический журнал «Русин». – Кишинев. – 2013. – №4. – С. 16-31; Його ж. Антирусинский судебный процесс 1913-1914 гг. в Мараморош-Сиготе на страницах львовских газет «Дело» и «Дело и Новое слово»// Международный исторический журнал «Русин». – Кишинев. – 2014. – №2. – С. 249-269; Його ж.К истории православия в Угорской Руси накануне Первой мировой войны (по материалам

американской газеты «Свѣтъ»)// Международный исторический журнал «Русин». – Кишинев. –

2014. – №3. – С. 9-21; Його ж.К вопросу о подготовке второго Мараморош-Сиготского процесса против православных Закарпатья // Славянский альманах 2014. Вып. 1–2. – М.: Индрик, 2014. – С. 110-122.

³Игнатий (Шестаков), иерод., Бурега В. Досифей // Православная энциклопедия /Под общ. ред. Патриарха Московского и всея Руси Алексия II. – М.: Церковно-научный центр «Православная энциклопедия». – 2007. – Т. 16. – С. 51-52.

таборів Терезин і Телеграф Василь Романович Ваврик⁴. Примітно, що ніде в газеті про це не було вказано.

В українській історіографії з'являлися кілька публікацій присвячених характеристиці вище названого видання. В. Габор справедливо зазначає, що видання мало москвофільське спрямування і розглядало закарпатських українців як частину російського народу⁵. Окремі оцінки знаходимо в працях А. Животка, І. Камінського, М.Лелекача, І.Гарайди⁶. Названі автори допустилися ряду неточностей, наприклад А. Животко та І. Камінський помилково називали редактором видання ієромонаха Аверкія (Таушев). Окремі аспекти історії церкви на Закарпатті на сторінках видання були викладені і нами в 2007 р.⁷.

У першому номері газети від 9 вересня 1921 р. редакція повідомляє, що чеський уряд пішов на поступки і дозволив СПЦ вислати в Підкарпатську Русь єпископа Досифея. Знаходимо біографічні відомості про першого сербського єпископа «Преосвященный Досифей родом серб и в настоящее время насчитывает 43 года. Духовную академию окончил в Кіеве – колыбели Православной веры для всей Руси. Чтобы усовершенствоваться в науках, Преосвящ. Досифей учился затем в Лейпцигском и Женевском

⁴Про Ваврика В. див.: Аристова Т.Василий Романович Ваврик: [Некролог] // Советское славяноведение. – 1971. – № 1. – С. 143; Рибалко О. Ваврик Василь Романович // Українська літературна енциклопедія. – Т. 1. – К., 1988. – С. 259.

⁵Габор В. Українські часописи Ужгорода (1867-1944 рр.). – Львів, 2003. – С. 242.

⁶ Камінський І. Карпаторусская журналистика после 1919 года // Подкарпатская Русь. 1919-1936. – Ужгород, 1936. – С. 138; Лелекач Н., Гарайда И. Загальна бібліографія Подкарпаття / Факс. вид. (на русинській та угорській мовах); Передмова Д.Данилюка (на укр. мові); Післямова В. Падяка (на укр. мові). – Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2000. – С. 48.

⁷Данилець Ю. «Русский православный вѣстник (1921-1922) як джерело з історії православної

университетахъ»⁸. 19 серпня 1921 р. єпископ Досифей скликав в с.Іза (нині Хустського р-ну Закарпатської обл.) перший собор православних вірників⁹.

Чергова стаття подає детальний опис перебування єпископа Досифея на Підкарпатській Русі. На вокзалі єпископа зустріли члени «Комітета Карпаторусской Православной Церкви» на чолі з д-ром В. Гомічковим. Наступного дня владика відвідав віцегубернатора Еренфельда, а потім виїхав у с.Іза де його зустріли «съ крестными ходами и хоругвями». Під час свого першого візиту єпископ Досифей побував в православних громадах Мараморощської, Мукачівської та Березької жупи. У с. Великі Лучки він охрестив 14 дітей, приєднав до православ'я уніатського священника М. Мейгеша і трьох вчителів ¹⁰. 18 серпня 1921 р. відбулося освячення новозбудованого монастирського храму в с. Іза.

Наступного дня в новому храмі Св. Миколая зібралися 179 делегатів від 60 православних громад, що представляли близько 60 тис. чоловік. Відкрив собор єпископ Досифей, після чого було обрано до президії В. Гомічкова, К. Богатирця, І. Мондича. К. Богатирець зачитав складений ним статут, акцентуючи свою увагу на юридичному становищі православної церкви в Чехословаччині. Учасники зборів схвалили статут та резолюцію, у якій висловлювалася подяка за підтримку православної церкви президенту Т. Масарику, міністру іноземних справ Е. Бенешу та ін. Було обрано тимчасовий комітет, який мав виконувати обов'язки Консисторії. До його складу ввійшли В. Гомічков, І. Мондич, В. Андрашко, К. Прокоп – від мирян та ігумен Олексій

⁸ Пресвященный Досифей // Рускій Православный вѣстникъ. – 1921. – 9 сентября. – С. 1.

⁹ Там само. – С. 2.

¹⁰ Преосвященный Досифей на Подкарпатской Руси // Рускій Православный вѣстникъ. – 1921.

– 9 сентября. – С. 3.

(Кабалюк), священники І. Ілечко, М. Мейгеша – від духовенства. Заступниками обрали: д-ра Петригаллу, І. Збіглей, А. Туркенька, ієром. Матвія (Вакарова), св. Л. Ольхового ¹¹.

16 вересня 1921 р. газета опублікувала короткий зміст статуту православної церкви на Підкарпатській Русі. Згідно статуту, Карпаторуська східна православна церква є самостійною організацією, що була створена на основі канонічного права. Духовне керівництво належало єпископу і священникам. Першою адміністративною одиницею є церковна громада, на чолі якої стоїть рядовий священник. Об'єднання кількох громад створює благочиння, на чолі з благочинним. У релігійних і догматичних справах православна церква в Підкарпатській Русі відносилася до СПЦ. Управлінська влада в єпархії належала консисторії, яка вирішувала законодавчі, адміністративні та дисциплінарні питання. Єпископом Карпаторуської східної православної церкви може бути лише уродженець Підкарпатської Русі, який обирається в єпархії та приймає рукоположення сербським патріархом ¹².

У зв'язку з тим, що в Підкарпатській Русі не вистачало православних священників було прийнято рішення готувати пастирів в богословських закладах Сербії. Бажаючі навчатися в семінаріях мали представити наступні документи: свідоцтво про закінчення 4-го класу класичної або реальної гімназії; метричне свідоцтво про приєднання до православ'я; письмову згоду батьків завірену в нотаріуса; лікарську довідку; рекомендацію місцевого священника ¹³.

¹¹ Там само.

¹² Нашъ уставъ // Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 16 сентября. – С. 1.

¹³ Объявленія Центрального Православнаго Комитета // Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 16 сентября. – С. 3.

23 вересня 1921 р. в Підкарпатську Русь приїхав президент ЧСР Т. Масарик. Його зустріли члени православної делегації: ігумен Олексій (Кабалюк), священники І. Ілечко та М. Мейгеш, лікар В. Гомічков, М. Мондич, К. Прокоп, В. Андрашко. Т. Масарик пообіцяв делегатам забезпечення прав православної церкви на рівні з іншими громадянами республіки ¹⁴.

У жовтні-листопаді 1921 р. «Рускій Православный Вѣстникъ» повідомляв, що з США в Підкарпатську Русь приїхали два православні священники – І. Баран, що зупинився в с.Нересниця Тересвянського округу та О. Гарпаш, який поселився в с. Стеблівка Хустського округу ¹⁵. Вихідці із Підкарпатської Русі, що проживали в США, фінансово допомагали відродженню православної церкви у Старому краї. Через свящ. І. Козицького з Vintondale, Pa, наприкінці 1921 р. на адресу православного комітету в с. Великі Лучки було вислано 140 доларів. Пожертви були зібрані Ю. Драгою і І. Рубішем – уродженцями с. Великі Лучки та М.Главою (родом з Галичини) в Vintondale, Wehrun, BlackLick, Pa, де проживали закарпатські емігранти ¹⁶.

У пастирському посланні «Благочестивым восточно-православнымъ Христіанамъ Карпатороссамъ, живущимъ въ разныхъ краяхъ Божьяго света, а паче въ Америке» на честь Преображення Господнього 1921 р. єпископ

¹⁴ Рускій Православный вѣстникъ. – 1921. – 12 октября. – С. 7.

¹⁵ Рускій Православный вѣстникъ. – 1921. – 12 октября. – С. 7; Рускій Православный вѣстникъ. – 1921. – 16 ноября. – С. 8.

¹⁶ Братская помощь // Рускій Православный вѣстникъ. – 1921. – 7 декабря. – С. 6.

Досифей вказував, що на Підкарпатській Русі нарешті православна церква отримала можливість вільно розвиватися. Він закликав вірників якнайшвидше створити міцну структуру та збирати посильні пожертви для будівництва храмів ¹⁷. «Помогите намъ. Милые и дорогие братья чтобы Господь Богъ и вамъ помогъ. Не забывайте насъ и Господь васъ не забудеть. Рука дающаго не оскуднеетъ»¹⁸.

На честь приїзду голови чехословацького уряду Е. Бенеша «Рускій Православный Вѣстникъ» 4 січня 1922 р. розмістив меморандум православної депутації. У документі було окреслено історію розвитку унії на Підкарпатській Русі та боротьбу православної церкви за збереження звичаїв та обрядів. Вказувалося, що після створення Чехословаччини православний рух набув більших форм розвитку, однак, недосконалість законодавства часто гальмує процес переходу з унії. Меморандум підписали: ієром. Матвій (Вакаров), свящ. М. Мейгеша, М. Риган, Й. Збіглей, Ю. Гомічков ¹⁹.

Чимало уваги видання приділяло діяльності ігумена Олексія (Кабалюка) – першої особи в православному чернецтві на Підкарпатській Русі. Так, 5 вересня 1921 р. він очолив освячення церкви в с. Кричево Тячівського округу. Після літургії православні вірники відправилися хресним ходом на місце руїн давнього Углянського монастиря похований останній православний єпископ

¹⁷ Рускій Православный вѣстникъ. – 1921. – 7 декабря. – С. 1-2.

¹⁸ Там само.

¹⁹ Председатель Совѣта министровъ д-ръ Бенешъ въ Карпатской Руси // Рускій Православный вѣстникъ. – 1922. – 4 января. – С. 9-10.

Досифей²⁰. 28 жовтня 1921 р. ігумен Олексій (Кабалюк), під час святкування дня незалежності республіки в м. Хуст, виголосив промову. Він наголосив, що завдяки чехословацькій державі православні отримали право вільно сповідувати свою віру²¹. 1 березня 1922 р. газета повідомила про поїздку ігумена Олексія до Белграду, для зустрічі з єпископом Досифеєм та патріархом Димитрієм²². 16 квітня 1922 р. він пожертвував редакції «Русского Православного Вѣстника» 1000 чеських крон²³. У статті «Воззваніє къ стойкости» ігумен Олексій звертав увагу на одну із проблем у розвитку православної церкви в Підкарпатській Русі – відсутність священиків. Він наголошував, що єпископ Досифей обіцяв у найближчому часі вирішити цю проблему і закликав православних вірників до терпіння²⁴.

1 березня 1922 р. в с.Буштино Тячівського округу відбулися збори православних громад. Згідно протоколу, на зібранні обговорювалися наступні питання: причини, які перешкодили затвердженню статуту православної церкви Чехословацьким урядом; єдність церковних обрядів; діяльність

²⁰ Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 23 сѣнтября. – С. 8.

²¹ Праздникъ 28 октября въ Хустѣ // Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 9 ноября. – С. 7.

²² Русскій Православный вѣстникъ. – 1922. – 1 марта. – С. 7.

²³ Русскій Православный вѣстникъ. – 1922. – 16 апреля. - С. 6.

²⁴ Алексій (Кабалюк), игумен. Воззваніє къ стойкости // Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 7 декабря. – С. 7-8.

Центрального Православного Комітету. Після тривалих дискусій було прийнято рішення вибрати делегацію, яка повинна поїхати до Праги та Белграду для перевірки діяльності Центрального Православного Комітету. До складу делегації ввійшли В. Колочавин, Ю. Прокоп, В. Кениз ²⁵.

Православна церква на Підкарпатській Русі розвивалася в тісному зв'язку з православ'ям на чехословацьких землях. 23 вересня 1921 р. в Белград приїхала чеська делегація з проханням прийняти їх під владу СПЦ і висвятити для них єпископа ²⁶. Ця подія мала неабияке значення для розвитку православного руху. Чехословацький уряд маючи на своїй території двох єпископів, мусив рахуватися з правами православної церкви. Зважаючи на те, що в ЧСР проводила свою місіонерську роботу СПЦ уряд Югославії через послів, Лігу Націй та міністерство закордонних справ намагався підтримувати політику сербського патріарха. 25 вересня 1921 р. відбулося рукоположення Горазда (Павліка) на єпископа Моравсько-Сілезького. Під час хіротонії були присутні патріарх сербський Димитрій, єпископ Нішський і Карпаторуський Досифей та ряд сербських державних діячів ²⁷.

Активним дописувачем газети був Д. Беляков (активний діяч православного руху, адміністратор Мукачівсько-Пряшівської єпархії в 1945 р.), який того часу проживав у США. 9 листопада 1921 р., з нагоди заснування газети він писав, що поява такого видання є дуже важливим кроком у розвитку

²⁵ Русскій Православный вѣстникъ. – 1922. – 17 марта. – С. 2.

²⁶ Чехо-Словенская Церковь // Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 5 октября. – С. 1.

²⁷ Хиротонія чехо-словацкаго єпископа Преосвященнаго Горазда // Русскій Православный вѣстникъ. – 1922. – 4 января. – С. 4.

тогочасного суспільства. Д. Беляков висловлював впевненість, що «Русскій Православный Вѣстникъ» стане для православних руських людей в Європі та Америці «святою пищею, которая будет утолять страданія»²⁸. В статті «Православным верникам села Русского, Бер. ж.» він радіє з приводу переходу у православ'я його рідного села Руського. Д. Беляков наголошує, що це стало можливим завдяки старанням предків, які зберегли чистоту православної церкви²⁹. 7 квітня 1922 р. у день Благовіщення Пресвятої Богородиці в Белграді єпископ Досифей руко положив Д. Белякова в сан священника. Цьому передувало його навчання в духовній семінарії в США³⁰.

Починаючи з 7 грудня 1921 р. по 31 травня 1922 р. «Русскій Православный Вѣстникъ» друкував статтю невідомого автора під псевдонімом Підбескидський «Насильственное введение Унии въ Карпатской Руси». Ця праця була передруком з чернівецького журналу «Вера и Церковь» 1913 р. Редакція газети розділила публікацію на 12 частин, у яких окреслювалися основні віхи історії православ'я та унії на Закарпатті в XVII – поч. XX ст. Автор починає виклад матеріалу від 1614 р., коли єпископ Афанасій Крупецький намагався запровадити унію з Римом у Красному Броді. Негативно оцінює діяльність єпископа Василя Тарасовича, який «для виду отрекся от унии, но тайком

²⁸ Бѣляковъ Д. Письмо из Америки // Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 9 ноября. – С. 4-5.

²⁹ Бѣляковъ Д. Письмо из Америки // Русскій Православный вѣстникъ. – 1922. – 12 января. – С. 3.

³⁰ Русскій Православный вѣстникъ. – 1922. – 26 апреля. – С. 8.

оставался уніатом»³¹. Справу Тарасовича продовжив Петро Парфеній, який в 1652 р. скликав в Ужгороді архідияконів, котрі написали листа папі з проханням підтвердити Парфенія єпископом. Підбескидський не погоджується з датою підписання унії у 1649 р., коли, нібито був присутній Ягерський єпископ Якушич. Він стверджує, що Якушич помер у 1647 р., а раніше ця подія не могла відбутися «ибо тогда при семъ был бы (?) Тарасович»³². Далі автор перераховує уніатських єпископів, даючи їх коротку, суб'єктивну характеристику: Іосиф Волошиновський (1670-75) ходил за милостынею; Фаофан Маврокордата (жилъ въ Мукачевскомъ монастыре и писалъ послания по мадярски); Порфирій Кульчицкий или Ардан; Іероним Липицкий; Михайль Сербинъ, Димитрій Монастелли, Рафаиль Ангелко³³.

Більше інформації Підбескидський подає про православних єпископів. Іоанникія Зейкана характеризує як «мужа праведнаго и твердого во вірі святой православной»³⁴; Мефодій Раковецький (помер у вигнанні 1693 р.), Йосиф Стойка «быль стойкий поборникъ Православія»³⁵. Щодо єпископа Досифея

³¹ Подбескидскій. Насильственное введеніе Унії въ Карпатской Руси // Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 7 декабря. – С. 7.

³² Подбескидскій. Насильственное введеніе Унії въ Карпатской Руси // Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 14 декабря. – С. 3-4.

³³ Подбескидскій. Насильственное введеніе Унії въ Карпатской Руси // Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 28 декабря. – С. 3-4.

³⁴ Подбескидскій. Насильственное введеніе Унії въ Карпатской Руси // Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 14 декабря. – С. 3.

³⁵ Там само.

Федоровича, то автор припускає, що той помер у 1733 р., або в 1735 р.³⁶. Говорячи про кінець ХІХ ст. автор називає ряд уніатських священників та мирян, які, на його думку, мали намір повернутися у православ'я. Це Духнович, Кралицький, Раковський, Дулішкович, Сільвай, Ставровський, Фенцик, Добрянський. Завершується стаття інформацією про Олексія (Кабалюка) та заклик до єдності серед православних³⁷.

Газета містила окрему рубрику «Організація русской Православной Церкви въ Карпатской Руси» в якій друкувалися прізвища членів православних комітетів, що створювалися в селах на Підкарпатській Русі та Словаччини. 5 вересня 1921 р. православний комітет було створено в с. Кривому Спинського округу Земплінської жупи. До складу комітету ввійшли: голова – П. Чокина, секретар – І. Сидор, касир – В. Штим та контролери – В. Кочан й В. Цоган. Обрання п'ятичленного православного комітету було однією з умов для реєстрації православної громади³⁸. Крім того, кожне село, яке бажало перейти у православ'я повинно було дотриматися наступних пунктів: скласти список всіх членів громади; кожна сім'я мала подати заяву до Окружного комітету про свій вихід з унії до православної церкви; кожен православний комітет замовляв собі печатку для завірення документації. Необхідно звернути увагу на те, що у газеті деякі прізвища, назви сіл та жуп, вказуються неправильно, або зовсім не

³⁶ Подбескидскій. Насильственное введение Унии въ Карпатской Руси // Русскій Православный вѣстникъ. – 1922. – 5 января. – С. 4.

³⁷ Подбескидскій. Насильственное введение Унии въ Карпатской Руси // Русскій Православный вѣстникъ. – 1922. – 16 апреля. – С. 8.

³⁸ Первый русский православный комитетъ // Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 5 октября. – С. 5.

подаються. В примітках нами наводяться 220 прізвищ членів православних комітетів та 44 назви сіл, з метою наочно окреслити географію православного руху на початку 20-х рр. ХХ ст.

«Рускій Православный Вѣстникъ» мав москвофільський характер та відстоював «руськість» Підкарпатської Русі. Редакція газети не визнавала українського напрямку, постійно критикувала його діячів. Незважаючи на це, видання містить важливі джерела з історії православної церкви на Закарпатті в 20-х рр. ХХ ст. – протоколи зборів, виступи єпископів, статистичні дані тощо. Матеріали видання можуть бути використані під час написання спеціальних праць з історії православ'я в Карпатському регіоні, підготовки спецкурсів, курсових та дипломних робіт.

Список джерел та літератури:

Алексій (Кабалюк), игумен. Воззвание къ стой кости // Рускій Православный вѣстникъ. – 1921. – 7 декабря. – С. 7-8.

Аристова Т. Василий Романович Ваврик: [Некролог] // Советское славяноведение. – 1971. – № 1. – С. 143.

Бѣляковъ Д. Письмо из Америки // Рускій Православный вѣстникъ. – 1921. – 9 ноября. – С. 4-5.

Бѣляковъ Д. Письмо из Америки // Рускій Православный вѣстникъ. – 1922. – 12 января. – С. 3.

Братская помощь // Рускій Православный вѣстникъ. – 1921. – 7 декабря. – С. 6.

Габор В. Українські часописи Ужгорода (1867-1944 рр.). – Львів, 2003.

Данилец Ю. Антирусинский судебный процесс 1913-1914 гг. в Мараморош-Сиготе на страницах львовских газет «Дело» и «Дело и Новое слово»// Международный исторический журнал «Русин». – Кишинев. – 2014. – №2. – С. 249-269.

Данилець Ю. К вопросу о подготовке второго Мараморош-Сиготского процесса против православных Закарпатья // Славянский альманах 2014. Вып. 1–2. – М.: Индрик, 2014. – С. 110-122.

Данилець Ю. К истории православия в Угорской Руси накануне Первой мировой войны (по материалам американской газеты «Свѣтъ»)// Международный исторический журнал «Русин». – Кишинев. – 2014. – №3. – С. 9-21;

Данилець Ю. «Русский православный вѣстник (1921-1922) як джерело з історії православної церкви на Підкарпатській Русі // Науковий вісник Ужгородського нац. Університету. Серія Філологія. – Вип. 15. – Ужгород, 2007. – С.128-131

Данилець Ю. Антиправославні Мараморош-Сиготські судові процеси на сторінках Санкт-Петербурзьких «Церковных Ведомостей» // Наукові записки Богословсько-історичного науково-дослідного центру імені архімандрита Василя (Проніна). – 2013. – №2. – С. 19-24.

Данилець Ю. Переслідування русинів за віру в Австро-Угорщині напередодні Першої світової війни (до 100-річчя другого Мараморош-Сиготського процесу 1913-1914 рр.) // Международный исторический журнал «Русин». – Кишинев. – 2013. – №4. – С. 16-31.

Данилець Ю. Хід судового процесу проти православних у Мараморош-Сиготі в 1913-1914 рр. // Церква-наука-суспільство: питання взаємодії. На пошану київського митрополита Євгенія (Болховітінова). Матеріали Одинадцятій Міжнародної наукової конференції (29-31 травня 2013 р.). – К., 2013. – С. 139-141.

Игнатий (Шестаков), иерод., Бурега В. Досифей // Православная энциклопедия / Под общ. ред. Патриарха Московского и всея Руси Алексия II. – М.: Церковно-научный центр «Православная энциклопедия». – 2007. – Т. 16. – С. 51-52.

Камінський І. Карпаторусская журналистика после 1919 года // Подкарпатская Русь. 1919-1936. – Ужгород, 1936.

Лелекач Н., Гарайда И. Загальна бібліографія Подкарпаття / Факс. вид. (на русинській та угорській мовах); Передмова Д.Данилюка (на укр. мові); Післямова В. Падяка (на укр. мові). – Ужгород: Вид-во В. Падяка, 2000.

Монич О., диякон. Діяльність мараморошського святиителя Іосифа (Стойки) // Международный исторический журнал «Русин». – Кишинев. – 2008. – №3-4. – С. 141-146.

Нашъ уставъ // Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 16 сентября. – С. 1.

Объявленія Центрального Православнаго Комитета // Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 16 сентября. – С. 3.

Первый русский православный комитетъ // Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 5 октября. – С. 5.

Подбескидскій. Насильственное введеніе Уніи въ Карпатской Руси // Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 7 декабря. – С. 7.

Подбескидскій. Насильственное введеніе Уніи въ Карпатской Руси // Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 14 декабря. – С. 3-4.

Подбескидскій. Насильственное введеніе Уніи въ Карпатской Руси // Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 28 декабря. – С. 3-4.

Подбескидскій. Насильственное введеніе Уніи въ Карпатской Руси // Русскій Православный вѣстникъ. – 1922. – 5 января. – С. 4.

Подбескидскій. Насильственное введеніе Уніи въ Карпатской Руси // Русскій Православный вѣстникъ. – 1922. – 16 апреля. – С. 8.

Праздникъ 28 октября въ Хустѣ // Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 9 ноября. – С. 7.

Председатѣль Совѣта министровъ д-ръ Бенешъ въ Карпатской Руси // Русскій Православный вѣстникъ. – 1922. – 4 января. – С. 9-10.

Преосвященный Досифей на Подкарпатской Руси // Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 9 сентября. – С. 3.

Пресвященный Досифей // Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 9 сентября. – С. 1.

Рибалко О. Ваврик Василь Романович // Українська літературна енциклопедія. – Т. 1. – К., 1988. – С. 259.

Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 23 сентября. – С. 8.

Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 12 октября. – С. 7.

Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 16 ноября. – С. 8.

Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 7 декабря. – С. 1-2.

Русскій Православный вѣстникъ. – 1922. – 1 марта. – С. 7.

Русскій Православный вѣстникъ. – 1922. – 17 марта. – С. 2.

Русскій Православный вѣстникъ. – 1922. – 16 апреля. – С. 6.

Русскій Православный вѣстникъ. – 1922. – 26 апреля. – С. 8.

Хиротонія чехо-словацкаго епископа Преосвященнаго Горазда // Русскій Православный вѣстникъ. – 1922. – 4 января. – С. 4.

Чехо-Словенская Церковь // Русскій Православный вѣстникъ. – 1921. – 5 октября. – С. 1.

Sfântul Ierarh Iosif Mărturisorul din Maramureș // <http://www.sarbatoricrestine.ro/vietile-sfintilor/sfinti-romani/sfantul-ierarh-iosif-marturisorul-din-maramures-24-aprilie/>